

PLUTARH

DESPRE ISIS ȘI OSIRIS

Mitul fundamental și misteriile
din religia egipteană

Traducere, cuvânt-înainte și note:
MARIA GENESCU

EDITURA HERALD
București

*În amintirea mamei mele,
Anastasia.*

Traducătorul

Cuprins

CUVÂNT-ÎNAINTE	7
DESPRE ISIS ȘI OSIRIS	21
NOTA EDITORULUI	139
BIBLIOGRAFIE	141
INDICE DE NUME PROPRII	145

Cuvânt-înainte

Dacă opera lui Plutarh este destul de bine cunoscută, despre viața lui deținem mai puține informații, ele provenind, mai ales, din unele referiri sumare ale autorului. Data nașterii lui este estimată, cu aproximație, între anii 45 și 48 d.Hr., în timpul domniei împăratului Claudiu, în orașul Cheroneea din Beoția, provenind dintr-o familie înstărită și cultivată. Tot astfel, data exactă a morții lui este necunoscută și se presupune că ar fi survenit, la un moment dat, între anii 120 și 130 d.Hr., sub domnia împăratului Hadrian. Se mai știe despre Plutarh că a studiat la Atena, unde a și locuit o vreme; în timpul șederii lui în acest oraș, Atena fost vizitată de împăratul Nero. Pentru a-și completa educația, face o serie de călătorii în Egipt, în Asia Mică, oprindu-se la Roma, unde zăbovește mai mulți ani și unde deschide o școală.

A fost căsătorit și a avut patru fii și o fiică. Soția sa, Timoxene, s-a prăpădit pe când era încă foarte tânără și, în amintirea ei, a scris o foarte frumoasă *Consolare*, gen filosofic pe care, înaintea lui, îl abordase Seneca, în limba latină, dar ale cărui scrieri ar fi putut să le citească în original, pe când se afla la Roma. Unele informații despre descendenții săi sunt

transmise de Apuleius, în lucrarea *Măgarul de aur*, eroul său, Lucius, declarându-se un urmaș al familiei lui Plutarh, de la care ar fi moștenit înclinația pentru scris, dar și atașamentul pentru cultul lui Isis și pentru magie. Se presupune că Plutarh a revenit în orașul natal, Cheroneea, pe când avea cam patruzeci de ani, instalându-se aici pentru totdeauna. Tot în această epocă este datată și investitura lui ca preot al lui Apolo, în templul oracular de la Delfi, precum și inițierea lui în misterele lui Isis. Pentru felul în care și-a îndeplinit îndatoririle de preot al lui Apolo, concetățenii săi și amficionii de la Delfi i-au înălțat un monument pe al cărui soclu au scris:

„Delfienii și cheroneenii i-au ridicat o statuie lui Plutarh supunându-se hotărârii amficionilor”.

*

Ținând cont de contextul biografic, cercetătorii datează redactarea micului tratat *Despre Isis și Osiris* în jurul anului 100 d.Hr.

Principală operă a lui Plutarh rămâne *Vieți paralele* și cuprinde biografii ale unor oameni politici și ale celor mai faimoși conducători militari cunoscuți până la acea dată. Unele dintre personalitățile lumii grecești prezentate în această lucrare care, conform tradiției, au vizitat Egiptul (cum sunt Licurg, Solon Atenianul, Alexandru cel Mare etc.), se regăsesc în tratatul *Despre Isis și Osiris*, fiind citate sau doar amintite. Vorbind despre Alexandru, în *Vieți Paralele*, Plutarh va menționa și faptul că în întreprinderea lui temerară de a vizita Oracolul lui Amon din Oaza Siwah, rătăcind drumul prin nisipurile

deșertului, a fost călăuzit de un stol de corbi. Or, se știe, corbul era considerat de eleni pasărea lui Apolo, iar Amon, din panteonul egiptean, era identificat cu Zeus – regele zeilor –, dar și cu Horus. Tot în legătură cu Alexandru, este interesant faptul că a găsit de cuviință să-i amintească în acest tratat pe cei doi artiști plastici, Lisip și Apelles, singurii care primiseră dreptul de a reda figura eroului. De asemenea, cei mai mulți dintre autorii citați în *VP* – cum sunt Anaxagoras, Aristagoras, Hrisip, Cleanthe, Hellanicos, Empedocle, Eudoxiu, Heraclit din Efes, Heraclit din Pont, Hecateu din Abdera, Hecateu din Milet, Manethon, Platon, Simonide, Xenofan etc. – sunt menționați și în tratatul *Despre Isis și Osiris*.

Plutarh este considerat un reprezentant al pitagorismului mediu. Atașamentul, de netăgăduit, față de pitagorism, manifestat în acest tratat într-un fel, am putea spune, entuziast, pare a fi o încercare de a stârni interesul cititorului pentru studiul aritmeticii (de la gr. *arithmos*), cu referire la magia numerelor, prin care se poate dobândi revelația unei matematice misterioase și inefabile. În lumea antică, lui Pitagora îi erau atribuite două scrieri: *Versurile de aur* (*Imnurile sacre*)¹ și *Tabelul lui Kebes*, o prezentare alegorică a vieții omenești. Însuși enunțul celebrei teoreme, numită *a lui Pitagora*, căreia îi și oferă una dintre demonstrațiile mistico-filosofice, pare a fi parola de intrare într-un univers fabulos populat de *ființe matematice* sau o cheie pentru înțelegerea armoniilor cosmice. Interpretarea pe care el o dă *teoremei lui Pitagora*, studiată în legătură cu verticalitatea masculină, a configurat o atitudine

¹ Vezi Pitagora, *Imnurile sacre*, trad. Radu Duma, Ed. Herald, București, 2021.

față de femeie, sub aspect mistic, filosofic, artistic, științific și chiar juridic, până la speculațiile psihanalitice ale lui Jung, pe un parcurs milenar. În orice caz, de la Plutarh încoace a rămas, ca un ghimpe înfipt în subconștientul omenirii, înrobitor de fascinația *tetractys*-ului pitagoreic, superioritatea verticalei, condiție și cauză a universului tridimensional în care trăim, reprezentată de principiul masculin fecundator, aici, Osiris, orizontala revenindu-i principiului feminin, reproducător, Isis, pe când ipotenuza triunghiului dreptunghic, aici, Horus, este produsul celor doi. Aplicând teorema lui Pitagora la interpretarea mitului osirian, Plutarh dezvoltă în fapt idei extrase din tradiția elenă, potrivit cărora Pitagora și-ar fi dobândit știința în templele egiptene.

Cu toate acestea, demonstrația pitagoreică a mitului osirian este contrazisă de însăși mitologia egipteană. Astfel, în reprezentările pictografice foarte numeroase ale celui de-al doilea cuplu divin, (prima pereche divină, concepută de Atum, a fost cea alcătuită din Shu – Aerul și Tefnuth – Umezeala), Geb (Pământul) și Nut (Cerul), potrivit *eneadei* de la Heliopolis, principiul masculin, Geb, este orizontala, diametrul unui semicerc rezultat din arcuirea peste el a soției și surorii sale, Nut.

Dacă am recurge, ca Plutarh, la o demonstrație geometrică, am putea specula că Osiris este celălalt semicerc sau emisferă situată sub orizontala Geb, alcătuint, împreună cu Nut, un cerc sau o sferă, cea mai desăvârșită formă geometrică. Am mai putea adăuga, în sprijinul acestei supoziții, că cercul, sfera și discul sunt cele mai frecvente reprezentări simbolice din

pictura și sculptura piramidelor egiptene. O deosebită importanță pentru definirea ezoterismului egiptean și a misteriiilor lui o are această divinitate Atum, care, la Heliopolis, devine o reprezentare a lui Ra la apus, cu înfățișarea unui bărbat bătrân și obosit. Despre Atum se spunea că a creat lumea prin gură, limbă și cuvânt. Astfel, egiptenii credeau că Universul este o creație a spiritului și că viața universală în dezvoltarea ei ulterioară este o creație continuă prin intermediul Logosului divin. Spre deosebire de Demiurgul platonice sau de cel biblic, care creează dintr-o materie anterioară, creația lui Atum este simultană cu materia creaturii. S-ar părea că această doctrină a Verbului creator se regăsește în toate tradițiile ezoterice.

Tratatul *Despre Isis și Osiris* face parte din scrierile adunate sub titlul *Moralia*, ce cuprinde dialoguri sau discursuri pe teme etice, politice, religioase, filosofice și polemice. În abordarea temelor filosofice se poate constata că Plutarh a fost puternic influențat de scrierile lui Platon, pe care le cunoștea în amănunt, așa cum reiese din referirile pe care le face în *Despre Isis și Osiris*, privitoare la dialogurile *Republica*, *Banchetul*, *Timaios* etc. Așa cum constata, cu acribie, Constantin Daniel, „regăsim în opera lui Platon cel puțin 21 de pasaje mai întinse în care se menționează Egiptul și civilizația egipteană” (*Gândirea egipteană în texte*. Studiu introductiv, p. XXXVIII). Însuși faptul că folosește în expunerea lui, cu multă ușurință, unele concepte platoniciene, ca *eidos* (idee substanțială), *ousia* (substanța inteligibilă), *hypodochē* (matricea sau receptacolul universului) etc., denotă că Plutarh, citându-l pe Platon, se simțea în elementul său. S-au păstrat

două comentarii la scrierile lui Platon, dintre cele șase cuprinse în catalogul lui Lamprias, alcătuit în Antichitate: *Despre creația sufletului în dialogul Timaios* și *Probleme în legătură cu filosofia lui Platon*; la acestea, s-ar mai putea adăuga și *Despre daimonul lui Socrate*. Cu toate acestea, Plutarh nu trebuie considerat un platonizant, deoarece în filosofia lui se găsesc și elemente împrumutate de la Aristotel, de la ceilalți peripatetici, dar și de la stoicii și epicureii pe care îi dezaproba. Pe de altă parte, argumentele prin care își manifesta aversiunea față de stoici și de epicurei demonstrează că el posedă o informație temeinică asupra respectivelor doctrine și că îi ataca pe aceștia în deplină cunoștință de cauză.

Deși Plutarh demonstrează o bună cunoaștere a celor mai importante religii din timpul său, dovedind și că se documentase serios asupra componenței panteonului egiptean, având și unele noțiuni de limbă egipteană, pare ciudat că o divinitate atât de importantă ca Thot, amintit și de Platon (de pildă, în *Phaidros* 274 c-e, *Philebos* 18 b-c) cu numele Theut, a fost exclusă din narațiunea sa. Există o singură mențiune a textelor atribuite lui Hermes (Mercur) Trismegistos, zeu sincretic, asimilat de greci cu Thot, atunci când se referă la numele sacre.

Tratatul *Despre Isis și Osiris* se dorește a fi o prezentare a religiei egiptene, una dintre cele mai longevive din istoria omenirii, începăturile ei situându-se, aproximativ, în mileniul al IV-lea î.Hr. sau, poate, la o dată și mai îndepărtată, în epoca predinastică. Cu toate acestea, dovezi concrete ale existenței mitului osirian avem abia din timpul ultimului rege

din dinastia a V-a, Djedkare Izezi, care a domnit între anii 2414 și 2375 î.Hr.: hieroglifa egipteană a lui Osiris, ochiul, așezat pe capul unui tors sculptat. Sub urmașul său, Unas, apar pentru prima oară inscripțiile pe pereții piramidelor ce adăposteau mormintele regale. Alte inscripții vor apărea pe pereții interiori ai piramidelor celor care i-au urmat la tron lui Unas, respectiv, lui Teti, întemeietorul celei de a VI-a dinastii (cca 2345–2181 î.Hr.), precum și a încă trei dintre succesorii săi: Pepi I, Merenra și Pepi al II-lea.

În inscripțiile de pe pereții interiori ai piramidelor, ce alcătuiesc *corpus*-ul intitulat *Textele piramidelor*, Osiris ocupă un loc important ca rege al morților, Domnul Apusului, judecător suprem al celor plecați din această lume, mai-marele peste morți numit, în această calitate, Kentamenti și a cărui identitate era împrumutată de răposat. În *Cartea egipteană a morților*¹, Osiris apare și sub alte nume: Taurul din Amenti, Ființa-Bună, Zeul cu inima oprită, Domnul celor două coroane, Zeul bun din Abydos sau alte nume ce îl situează la o adresă astrală, cum este Cel care locuiește în Orion. Însă cel mai adesea era numit Cel care zăbovește în Heliopolis, nume ce își găsește justificarea în faptul că preoții heliopolitani au fost cei care, pentru prima dată, au elaborat o teologie bazată pe *Marea Eneadă*. Așa cum arată denumirea orașului Heliopolis (în gr. *Orașul Soarelui*), inițial, așezarea îi era consacrată lui Ra, zeul Soarelui, și, mai ales, lui Atum, cea mai veche divinitate din partea locului, care l-a asimilat pe Ra. Această *Eneadă* era alcătuită din nouă divinități.

¹ *Cartea egipteană a morților – Papirusul Ani*, Editura Herald, 2021. (N. red.)

DESPRE ISIS ȘI OSIRIS

Pentru oamenii care cunosc buna-cuviință, strălucită Clea¹, este chiar o datorie să ceară de la zei toate binefacerile; însă ceea ce ar trebui să dobândim de la ei, mai întâi și mai întâi, este cunoașterea lor, atât pe cât ne stă în putință. Or, cel mai frumos dar pe care Dumnezeu ni-l poate face este cunoașterea adevărului. Dumnezeu le-a lăsat oamenilor toate bunurile râvnite, care lui îi sunt străine și de care nu are nicio trebuință. Așadar, nu aurul și argintul fac Dumnezeirea să se bucure – căci nu în tunete și fulgere stă puterea lui –, ci grija

¹ Așa cum Plutarh însuși ne dezvăluie în acest tratat, Clea era o preoteasă de la Delfi care conducea cortegiul *tiadelor*, în cadrul sărbătorilor dionisiace. Faptul că, la Delfi, unul dintre vestitele oracole ale Antichității elene, aflat sub patronajul zeului Apolo, se celebra și cultul lui Dionisos (Bachus la romani) este confirmat de Plutarh în dialogul *Despre E de la Delfi* „Dionisos, divinitate care la Delfi nu are parte de mai puțină cinstire ca Apolo” (în volumul *Despre Oracolele Delfice*, 9, tr. de Adelina Piatkowski și Magda Mircea, cu un Studiu introductiv de Smaranda Bădiliță, Polirom, 2004). În mitologia greacă, Dionisos este fiul lui Zeus și al prințesei Semele, fiica regelui Cadmos din Teba. Pe când era însărcinată, Semele, la îndemnul Herei, soția amantului divin, îi cere lui Zeus să i se arate în întreaga lui splendoare. Convins în cele din urmă, Zeus și-a luat înfățișarea lui obișnuită. La vederea fulgerelor care îl înconjurau, Semele a căzut trăsnită. Zeus a apucat să smulgă copilul din pânțele mamei sale, care era abia în luna a șasea; pentru că era prematur, l-a cusut în coapsa lui de unde l-a scos, viu și nevătămat, când i s-a împlinit sorocul. Pentru a-l feri de gelozia Herei, Zeus l-a încredințat pe Dionisos, pentru a fi crescut, unor nimfe, numite *Thiade* sau *Hiade*, fiicele lui Atlas și ale Oceanidei, în număr de șapte (alteori sunt numai trei), numite și *Nimfele din Nisa*. La rândul lor, urmărite fiind de gelozia Herei, au fost transformate de Zeus într-un grup de stele numite *Hiade*, aflate în vecinătatea *Pleiadelor*. În ceremoniile de misterii, ce reiteau viața zeului, ele jucau un rol important. Săpăturile arheologice de la Delfi au scos la iveală o piatră tombală din anul 118 d.Hr. inscripționată cu numele Clea, ce ar fi putut fi piatra de pe mormântul celei care l-a inspirat pe Plutarh; acesteia Clea, el i-a mai dedicat o lucrare, intitulată *Gynaikon aretai*, în care mărturisise o înaltă apreciere virtuților feminine.

și înțelegerea; nimic nu este mai frumos decât spusele lui Homer¹, atunci când vorbește despre Jupiter² și Neptun³:

*Ieșiți din cel mai curat sânge al neamului zeiesc,
Și unul, și altul vin din locul ceresc.
Jupiter, cel dintâi prin naștere și înțelegere,
Are în ceruri cea mai mare putere.*

Pe bună dreptate, el spune că Jupiter are o putere mai mare decât Neptun, căci el este cel dintâi ca înțelepciune și știință.

¹ Homer a trăit, probabil, între sec. al X-lea și sec. al VIII-lea î.Hr. și a fost cel mai mare poet epic al Antichității grecești, autor al epopeilor *Iliada* și *Odiseea*, a căror acțiune este în strânsă legătură cu războiul troian și cu legendele care s-au creat în jurul acestui eveniment. De timpuriu, au existat discuții referitoare la paternitatea lui Homer asupra celor două epoei, generând așa-numitele „probleme homerice”. Potrivit legendei, Homer era un rapsod bătrân și orb care rătăcea dintr-un oraș în altul pentru a-și recita versurile.

² Jupiter (Zeus, la greci) aparținea celei de-a doua generații divine. El era ultimul născut al celui mai tânăr dintre Titani, Saturn (Cronos, la greci), și al Rheeli. Pentru că un oracol i-a prezis că unul dintre fiii săi îl va detronea, el își înghițea progeniturile imediat ce se nășteau. Pe ultimul născut, Jupiter, îl salvează Rheeli, oferindu-i lui Saturn, în locul lui, un bolovan înfășurat în cârpe. Ajuns la vârsta bărbăției, Jupiter dorește să preia puterea pe care o deținea tatăl său. Sfătuit de Titanida Metis (Prudența), el face să-i parvină lui Saturn o anumită plantă de leac ce-l determină pe acesta să-i vomite pe toți fiii și ficele sale înghițiți anterior, respectiv pe frații și pe surorile lui mai mari. Aceștia vor face parte din grupul zeilor, numiți *olimpieni*, în număr de doisprezece: Jupiter, Neptun, Pluton, Marte, Vulcan, Apolo, Junona, Vesta, Minerva, Ceres, Diana și Venus. Corespondenții acestora în mitologia greacă sunt, în aceeași ordine, Zeus, Poseidon, Hades, Marte, Hefaiistos, Phoibos, Hera, Hestia, Atena, Demeter, Artemis și Afrodita. Pentru a cuceri puterea asupra universului, Jupiter și *olimpienii* se vor lupta, mai întâi, cu Titanii, fiii lui Uranus și ai Gaiei, timp de zece ani, apoi, cu Giganții, *gigantomahia*, *olimpienii* ieșind de fiecare învingători. Totuși, pentru a fi recunoscut ca zeu suprem, Jupiter a mai trebuit să se lupte cu un monstru, foarte puternic și fioros, Typhon. Pe parcursul acestor confruntări, extrem de dure, la un moment dat, Jupiter este prins și mutilat. Va fi salvat, printr-un vicleșug, de zeii Mercur și Pan. În mitologia egipteană, Jupiter era identificat cu Amon.

³ Neptun era zeul elementului acvatic. Echivalentul lui în mitologia greacă era Poseidon, din generația *olimpienilor*, după înfrângerea Titanilor (vezi, *supra*), prin tragere la sorti, lui i-a revenit domnia peste oceanele și mările lumii, Hades a primit stăpânire peste lumea infernală, în timp ce Zeus a devenit stăpânul Cerului și al Pământului. Neptun era reprezentat cu un trident, purtat într-un car tras de animale monstruoase – jumătate cai și jumătate șerpi –, înconjurat de pești și alte făpturi marine, legendare sau reale.

Or, fericirea vieții veșnice, cea care îi este hărăzită numai lui Dumnezeu, dacă nu greșesc, stă în puterea lui de a ține minte toate câte s-au săvârșit în trecut. Căci a trăi crezând că poți despărți nemurirea de cunoaștere și înțelegere înseamnă că aceea nu e viață, ci numai o scurgere de vreme. Iar cercetarea adevărului, mai ales aceea îndreptată spre cunoașterea zeilor, nu înseamnă altceva decât că dorești să te împărtășești din fericirea lor; studiul, precum și învățătura pe care le dobândești în felul acesta sunt o îndeletnicire mai sacră, mai măreață și mai importantă decât oricare alta; înseamnă chiar mai mult decât cultul pe care noi îl oferim zeilor în temple. Și nu este altă divinitate căreia această îndeletnicire să-i fie mai plăcută ca aceea pe care o sluiți, anume pentru înțelepciunea și știința ei; însuși numele ei ne spune că nimănui altcuiva nu i se potrivesc mai bine cunoașterea și înțelegerea.

Căci numele lui *Isis* este grecesc, la fel ca și al lui *Typhon*¹, dușmanul zeiței; în trufia lui, ce i se trage din greșeală și prostie, risipește și distruge învățătura sfântă pe care Isis a dobândit-o și a adunat-o cu grijă și pe care o transmite acelor care, ducând

¹ Typhon sau Tifei era considerat ultimul dintre vlăstarele Gaiei și al Tartarului. Altă legendă spune că Gaia, supărată din cauza înfrângerii Giganților, a determinat-o pe Hera (Junona) să ceară ajutorul lui Cronos (Saturn) pentru a crea o făptură capabilă să-l înfrângă pe Zeus (Jupiter). Acesta i-ar fi dat două ouă acoperite cu spermă pe care ea le-a îngropat în pământ și din care s-a născut apoi Typhon. Altă legendă grecească relatează că Hera (Junona) l-ar fi conceput pe Typhon de una singură, fără nicio intervenție masculină. Jumătate om și jumătate animal, Typhon era un monstru înaripat, mai înalt decât toți munții, lovindu-se uneori cu capul de stele, având la fiecare mână, în loc de degete, câte o sută de capete de dragon. Ochii lui aruncau flăcări și era încins cu un brâu de vipere. În confruntarea lui cu Zeus (Jupiter), la un moment dat, îl prinde pe acesta și-l mutilează, tăindu-i mâinile, picioarele și tendoanele, pe care le ascunde în locuri diferite. Probabil, acest episod al luptelor dintre cei doi l-a determinat pe Plutarh să-l identifice cu Seth din mitologia egipteană care, și el, l-a tranșat pe Osiris în bucăți. În mitul grecesc, Zeus îl învinge definitiv pe Typhon prăvălind peste el muntele Etna și zdrobindu-l.

mereu o viață simplă, potolită, departe de plăcerile simțurilor, de patimi și de bucuriile cărnii, doresc să se împărtășească din firea dumnezeiască; pe aceia care, în templele noastre, se supun acestor reguli aspre și țin posturi îndelungate, al căror scop este cunoașterea Ființei dintâi și atotstăpânitoare, pe care numai mintea o poate pricepe, pe care zeița îi pofteste să o caute prin ea însăși în sanctuarul unde sălășluiește. Însuși numele templului ne spune limpede că acolo poate fi găsită cunoașterea și inteligența Ființei mai presus decât toate. Se numește *Iseium* și numele acesta înseamnă că, dacă îi vom trece pragul umili și cu mintea luminată, îl vom putea cunoaște pe Acela care este.

Unii spun că Isis este fiica lui Mercur¹; alții spun că tată i-a fost Prometeu².

¹ Zeul roman Mercur sau Mercurius era identificat cu zeul grec Hermes, fiu al lui Zeus și al *Pleiadei* Maia, cea mai frumoasă dintre ficele lui Atlas. Ca și Hermes, Mercur îi proteja, în special, pe negustori și pe călători. Semnele lui distinctive erau caduceul, pălăria cu boruri largi, sandalele înaripate, precum și o pungă pentru păstrarea veniturilor din comerț. Mai era considerat și mesager al zeilor, în general, și al lui Jupiter, în particular. Folosind numele latin, Mercur, Plutarh îi transferă acestuia toate atributele lui Hermes, adică pe acela de patron al secretelor bine tănuite, al vorbirii și al discursului elevat, al inteligenței superioare, ca și pe acela de zeu *psihopomp* (ce însoțea sufletele celor morți în împărăția umbrelor), dar și pe acela de zeu *psihagog*, ce ajuta sufletele să revină la viață. Legende grecești mai spun și că Hermes a inventat flautul sau naiul pe care, văzându-l, Apolo și l-a dorit foarte mult. Hermes îi vinde instrumentul cerându-i, la schimb, caduceul și să-l învețe arta divinației. Referindu-se la acesta din urmă – la Hermes –, Plutarh îl consideră ca fiind identic cu zeul Thot din panteonul zeilor egipteni, același pe care Platon îl numește Theut.

² În mitologia greacă, Prometeu era fiul Titanului Iapet. În ce o privește pe mama lui, unii spun că ea ar fi fost fie nereida Asia, fie nimfa Climene, fie o altă Oceanidă. Prometeu era considerat binefăcătorul oamenilor pentru că a furat focul din cer, de care, până atunci, beneficiau numai zeii, și l-a dăruit acestora. Această faptă l-a infuriat pe Zeus care a poruncit să fie înălțuit pe o stâncă din Munții Caucaz. Iar, pentru ca pedeapsa să fie și mai dură, a mai poruncit ca un vultur monstruos, odraslă a lui Typhon și a Echidnei, să-i mănânce ficatul. În același timp, mânia lui s-a revărsat și asupra oamenilor, cărora le-a trimis cutia Pandorei, cu toate relele și nenorocirile conținute în ea. Dar Prometeu, la fel ca toate divinitățile străvechi, avea și darul profeției, astfel că, în schimbul unui oracol, Zeus (la romani, Jupiter) a îngăduit ca Heracles să-l ucidă pe vulturul devorator și să-l elibereze